

Klassieke Olympiaden 2018-2019

Pensum Latijn

Finale

Inleiding

In dit pensum schrijft Lucretius over levende wezens met “mengvormen”, zoals centauren. Hij legt uit waarom zij nooit hebben kunnen bestaan.



Tekst

Sed neque Centauri fuerunt nec tempore in ullo
esse queunt duplici natura et corpore bino
880 ex alienigenis membris compacta, potestas
hinc illinc partis ut sat par esse potissit.
Id licet hinc quamvis hebeti cognoscere corde.
Principio circum tribus actis impiger annis
florete equus, puer haut quaquam; nam saepe etiam nunc
885 ubera mammarum in somnis lactantia quaeret.
Post ubi equum validae vires aetate senecta
membraque deficiunt fugienti languida vita,
tum demum puerili aevo florenta iuventas
officit et molli vestit lanugine malas.
890 Ne forte ex homine et veterino semine equorum
confieri credas Centauros posse neque esse,
aut rapidis canibus succinctas semimarinis
corporibus Scyllas et cetera de genere horum,
inter se quorum discordia membra videmus;
895 quae neque florescunt pariter nec robora sumunt
corporibus neque proiciunt aetate senecta
nec simili Venere ardescunt nec moribus unis
conveniunt, neque sunt eadem iucunda per artus;
quippe videre licet pinguescere saepe cicuta
900 barbigeras pecudes, homini quae est acre venenum.
Flamma quidem [vero] cum corpora fulva leonum

tam soleat torrere atque urere quam genus omne
visceris in terris quodcumque et sanguinis extet,
qui fieri potuit, triplici cum corpore ut una,
905 prima leo, postrema draco, media ipsa, Chimaera
ore foras acrem flaret de corpore flammam?
Quare etiam tellure nova caeloque recenti
taliam qui fingit potuisse animalia gigni,
nixus in hoc uno novitatis nomine inani,
910 multa licet simili ratione effutiat ore,
aurea tum dicat per terras flumina vulgo
fluxisse et gemmis florere arbusta suesse
aut hominem tanto membrorum esse impete natum,
trans maria alta pedum nisus ut ponere posset
915 et manibus totum circum se vertere caelum.
Nam quod multa fuere in terris semina rerum
tempore quo primum tellus animalia fudit,
nil tamen est signi mixtas potuisse creari
inter se pecudes compactaque membra animantum,
920 propterea quia quae de terris nunc quoque abundant
herbarum genera ac fruges arbustaque laeta,
non tamen inter se possunt complexa creari,
sed res quaeque suo ritu procedit et omnes
foedere naturae certo discrimina servant.

Aantekeningen

879	queo, quire queunt	kunnen <i>onderwerp is het zelfstandig gebruikte PPP compacta (880)</i>
880	binus alienigenus compingo, <i>ppp compactus</i>	dubbel, tweevoudig vreemdsoortig, heterogeen samenvoegen
881	hinc illinc partis	van hier en van daar <i>zelfstandig gebruikt PPP van pario, parere in de dativus</i>
882	sat <i>bijw.</i> potissit hinc quamvis + <i>bijv. naamw.</i> hebes, -etis cor, cordis	= satis = possit <i>hier:</i> op grond van het volgende hoe ... ook zwak, stom(pzinnig) hart, verstand (<i>in de oudheid werd het hart gezien als de zetel van het verstand</i>)
883	principio circum ... actis	ten eerste = circumactis (<i>tmesis: van een samengesteld werkwoord staat het voorvoegsel los van de rest</i>)
884	circumagor, -agi impiger	de kringloop volbrengen rusteloos, actief
885	haudquaquam <i>bijw.</i> uber, uberis <i>onz.</i>	geenszins, absoluut niet tepel
886	lactans, -ntis post <i>bijw.</i> senectus	melkgevend daarna oud, bejaard
887	aetate senecta deficio, -ficere fugienti languida languidus	<i>d.w.z. omstreeks het twaalfde jaar</i> zijn kracht verliezen, verslappen <i>hier abl.</i> <i>bijv. nw. bij membra</i>
888	iuventas, -tatis occipio, occipere	jeugd, jeugdige kracht beginnen
889	vestio, vestire lanugo, -inis mala	bedekken donshaar wang
890	veterinus semen, -minis <i>onz.</i>	van het trekvee zaad
891	confio, -fieri	tot stand komen
892	ravidus succinctus + <i>abl.</i>	dol omgord met, voorzien van
892-893	semimarinis corporibus	<i>abl. qualitatis bij Scyllas: de abl. geeft een kenmerk aan van het zelfst. nw. waar de abl. bij hoort</i>
894	semimarinum corpus inter <i>t/m</i> videmus	een lijf dat half vis is <i>lees: quorum membra inter se discordia (esse) videmus</i>

	discors, discordis videmus	tegenstrijdig, verschillend <i>nl. op schilderijen en in verhalen</i>
895	robur, roboris <i>onz.</i>	kracht, sterkte
896	proiciunt	<i>vul als lijdend voorwerp aan:</i> robora
	proicio, -icere	laten varen
897	unus	<i>hier: dezelfde (hier mv.)</i>
	eadem (<i>onz. mv.</i>)	<i>nl. voedsel</i>
899	quippe	immers
	pinguesco, pinguescere	vet worden
	cicuta	dolle kervel (<i>het sap is giftig</i>)
900	barbiger	baardig
901	vero	echter; <i>de []-haken geven aan dat dit woord door geleerden is aangevuld en niet in de handschriften staat</i>
	fulvus	bruingeel
902	tam ... quam	= tamquam; evenals
	torreo, torrere	roosteren, braden
902-903	genus <i>t/m extet</i>	<i>lees: genus omne visceris et sanguinis quodcumque in terris extet</i>
903	viscus, -eris <i>onz.</i>	vlees
	ex(s)to, ex(s)tare	bestaan
904	qui	hoe
	una	<i>onderwerp, vul aan: "wezen"</i>
905	primus	van voren
	postremus	van achteren
	Chimaera	<i>dit is een wezen met een leeuwen-, slangen- en geitenkop dat in Lycië (Zuidwesten van Klein Azië, het huidige Turkije) woont en vuur spuwt.</i>
906	foras <i>bijw.</i>	naar buiten
	flo, flare	blazen
907-908	tellure <i>t/m gigni</i>	<i>lees: qui fingit tellure nova caeloque recenti talia animalia potuisse gigni</i>
909	nitor, niti in (+ <i>abl.</i>)	steunen op, zich baseren op
	<i>perf.</i> nixus sum	
	inanis, -is	leeg, zonder inhoud
910	licet + <i>con.</i>	het is mogelijk dat
	effutio, -futare	eruit flappen, kletsen
911	tum	<i>nl. in het begin van de wereld ook afhankelijk van licet (910)</i>
	dicat	= ubique
	vulgo <i>bijw.</i>	edelsteen
912	gemma	bosjes, struiken
	arbusta <i>mv.</i>	= suevisse
	suesse	

	suesco, suescere <i>perf. suevi</i>	= solere
913	impete impetus, -us	= impetu <i>hier: bereik</i>
914	pedum nisus (<i>mv.</i>)	krachtige voetstappen
916-917	quod <i>t/m</i> fudit quod fuere	<i>subjectszin van est (918)</i> het feit dat = fuerunt
918	signi signum mixtus	<i>gen. partitivus bij nil</i> bewijs <i>d.w.z. hybride</i>
919	animantes	<i>hier: verschillende levende</i> wezens
	compacta	<i>zie regel 880</i>
920	quoque	<i>nl. net als in de begintijd van de</i> <i>wereld</i>
	abundo, -undare	uitbundig groeien
921	laetus	<i>hier: welig, rijkelijk</i>
922	complexus	vermengd, samengesmolten
923	procedo, -cedere	tevoorschijn komen
924	foedus, -eris <i>onz.</i> discrimen, discriminis	wet onderscheid, scheidslijn